

MOČIUTĖS SEKRETERAS

Raktą reikia pasukti du kartus, – močiutė pažvelgė į Danją ir pakartojo: – Du kartus, ar prisiminsi, Danja? Tikrai prisiminsi?

– Kokį raktą, močiute? Nuo sandėliuko?

Močiutė papurtė galvą.

– Kuo čia dėtas sandėliukas. Kalbu apie raktą!

– Tu mane glumini... – ištarė Danja, nes girdėjo taip sakant mamą. – Nuo kokios spynos?

Likus kelioms savaitėms iki Kalėdų, Danja su mama, tėčiu ir vyresne seserimi Nanda atvyko pagyventi pas močiutę. Šeima visada taip darydavo. Kad spėtų žmoniškai pasimatyti, pasak mamos. Tėtis pridurdavo, jog per Kalėdas jie turi skirti laiko vieni kitiems. Tuo metu mergaitės mokydavosi savarankiškai.

Močiutė gyveno sename stoties pastate. Anksčiau traukiniai važiuodavo palei pat jo lauko laiptus.

Pirmame aukšte buvo virtuvė ir didelė laukiamoji salė su bilietų kasa bei suolais pasieniuose, o antrame gyveno seneliai. Senelis dirbo stoties viršininku ir kaskart, atvažiavus traukiniui, nulipdavo laiptais. Pasak močiutės, mintinai berdavo grafiką kaip iš rašto.

– Senelis galėdavo sustabdyti visą traukinį, – pasakodavo ji. – Tik ištiesdavo ranką su raudona vėliavėle, ir šis negalėdavo toliau važiuoti, kol senelis neparodys žalios.

Tuo tarpu močiutė virtuvėje kepavo saldžias bandeles.

– Tiksliai žinojau, kada pašauti, kad, pasirodžius keleiviams, būtų šiltos.

Išvykstantieji kramsnodavo bandeles ir laukdavo, kada traukinys pajudės, o atvykėliai pasistiprindavo, kad turėtų jėgų kelionei iki namų.

Nors traukiniai čia nebevažinėjo, o senelis prieš porą metų mirė, močiutė toliau kepė bandeles. Tik štai praėjusių metų gruodį pamiršo įdėti mielių į tešlą ir ši liko kieta kaip akmuo. Mama sakė, kad senatvėje taip pasitaiko – žmogus pamiršta, kas toks yra ir ko pirmiau niekada neužmiršdavo.

Danjai atrodė, kad močiutė negali taip pasikeisti. Nors pamiršta daugybę dalykų, receptus ir panašiai, bet juk pati negali išnykti? Močiutė, kuri žaisdavo su Danja persirengimo žaidimus, vieną po kito traukdavo iš sekretero įvairiausius daiktus, pasakodavo apie pasilikusius ir išvykusius keleivius, žinojo skaniausių pasaulyje bandelių receptą.

Automobiliui sustojus, Danja nubėgo per peroną į stoties pastatą ir nuskubėjo laiptais į močiutės kambarį.

– O štai ir mes! – sušuko.

Kambarys atrodė kaip visada. Ant lovos rėmo kabojo nedidelis varpelis, ant naktinio stalelio šalia lėkštės su šokoladu rikiavosi popieriniai laiveliai, po lova gulėjo šlepetės.

Pamačiusi Danją močiutė suraukė antakius.

– Du sykius! Pasuk raktą du sykius, – pasakė.

Anūkė užbėgo laiptais po kelias pakopas iš karto, todėl buvo šiek tiek uždususi.

– Visą dieną keliavome, bet pagaliau mes čia! – džiaugėsi mergaitė.

– Keliavote? – paklausė senoji.

– Tai aš, Danja! Nepažįsti?

– Danja, – pakartoto močiutė.

Tada vėl suraukė antakius ir sužiuro į anūkę, lyg ši būtų sunkus žodis kryžiažodyje.

– Ar jau radai raktą? – paklausė.

Danja girdėjo, kaip mama, tėtis ir vyresnioji sesuo Nanda varsto duris pirmame aukšte, neša vidun krepšius.

– Gal paieškokim tarp tavo daiktų? – pasiūlė močiutei. – Gal raktas sekretere?

– Viskas bus gerai, – atsakė toji ir užsimerkė. – Viskas bus gerai.

Anksčiau sekreteras stovėjo dispečerinėje už kasos langelio – seneliui reikėjo daugybės stalčių popieriams, kvitams ir bilietams. Traukiniams nustojus kursuoti, juodu su močiute pernešė sekreterą į savo kambarį. Baldas buvo

didelis, norėdama pasiekti viršutinius jo stalčius Danja turėdavo pasistiebtį.

Ant sekretero vos tilpo nuotraukos. Senelis nešiojo ūsus ir turėjo didelę nosį. Visi kalba, kad Danja į jį panaši, nors ji pati taip nemano. Tarkim, jos plaukai ilgi ir šviesūs, o senelis buvo nuplikęs. Mėlyna stoties viršininko kepuraitė jam ant galvos atrodė kaip ant kiaušinio.

Ant natų šūsnies stovėjo močiutės, vaikystėje stovinčios šalia karvės, nuotraukos ir dar viena, kurioje Nanda su Danja žaidžia bilietų kasoje. Pasipuošusi senelio kepuraitė Danja juokiasi iš Nandos pokšto.

Močiutė niekada netušindavo sekretero, tik kraudavo ir kraudavo viską į stalčius – šie vos užsidarydavo. Kas kartą atidariusi sekreterą Danja rasdavo dar nematytų daiktų.

Didžiausia netvarka buvo apatiniame stalčiuje. Ten močiutė laikė visa, kas galėtų praversti: senus virvagalius, žvakigalius, sulūžusias formeles imbieriniams sausainiams ir medžiagos atraižas.

Kitame stalčiuje buvo sudėti megztiniai ir skirtingos kojinės. Nuo kartu gulinčio medžiaginio maišelio viskas prakviপে levandomis.

Danja atlenkė vidurinės sekretero dalies stalviršį. Už jo buvo įdomiausia baldo dalis – mažieji stalčiukai.

Viename gulėjo seni įrankiai: atsuktuvai, replotės ir mažiausias kada nors jos regėtas plaktukas. Šis priminė senelį, kuris galėjo bet ką sutaisyti. Kai nestovėdavo perone mo-

juodamas vėliavėle traukiniams, sėdėdavo su didinamuoju stiklu rankoje prie rašomojo stalo ir pasibalnojęs nosį akiniais taisydavo sulūžusius daiktus.

Iš dar kito stalčiaus Danja ištraukė raudoną šilkinį kaspiną su auksiniais blizgučiais.

– Gavai juo perrištą dovaną, močiute? Ar labai džiaugeisi?

– Tikrai. Dažnai gaudavau dovanų, – vis dar užsimerkusi atsakė močiutė.

Mergaitė atidarė stalčių su įvairiaspalviais saldainių popieriukais, paskui kitą, kuriame buvo tik kišeniniai žibintuvėliai, ir trečią, šį kartą su papuošalais.

Norėdama atverti ketvirtą, gerokai įstrigusį, turėjo kaip reikiant trūktelėti. Jame buvo sodo pirštinės, kastuvėlis su žalia rankena ir rožinio muilo gabalėlis.

– Šito dar nemačiau, – tarė Danja, siekdama indelio su medumi. Indelis buvo įstrigęs, todėl stalčius ir spyriojosi. – Kodėl laikai medų sekretere?

Senoji papurtė galvą. Danja nurijo seilę ir tyliai pridūrė:

– Užmaršiausia pasaulyje močiutė... Nė neatsimena, ką laiko savo pačios sekretere...

Dar kitame stalčiuje buvo mažulytės knygelės, ne didesnės už pašto ženklą. Mama turėjo tokių namuose – vaikystėje gavo sekmadieninėje mokyklėlėje. Dar tame stalčiuje gulėjo sprogęs balionas, plastikinis ančiukas ir mokyklinių kريدelių dėžutė.

Mažiausiuose stalčiuokuose buvo akiniai. Bent dvidešimt – visi stotyje palikti užmaršių keleivių.

Danja įsispyrė į močiutės šlepetes, apsirišo galvą jos skara ir užsidėjo akinius juodais rėmeliais.

– Atleiskite, – ištarė gergždžiančiu balsu. – Esu keliaujanti šokolado pardavėja. Man regis, matau kelias rūšis, kurių būtinai turėtumėt paragauti.

Paprastai močiutė kvatodavosi išvydusi Danją su svetimais akiniais, o dabar nė neatsimerkė. Mergaitė nusirišo skarą ir atsiduso.

Gal senoji apsidžiaugtų, jei ji ištrauktų iš palovio popierinę dėžę su senais Kalėdų eglutės žaisliukais? Močiutė visą gyvenimą rinko tuos burbulus, turėjo mėlynų ir geltonų, dryžuotų ir taškuotų.

– Čia mano mėgstamiausias, – pasakė anūkė, keldama didelį žalią žaisliuką.

Šis spindėjo ir žiburiavo beveik kaip diskotekos rutulys.

– Mes išeinam, – ištarė močiutė taip netikėtai, kad Danja net krūptelėjo.

– Kas išeina?

Senoji toliau kalbėjo lyg jos neišgirdusi:

– Viskas bus gerai, tik rask raktą. Ir pasuk du kartus, ne vieną. Atsiminsi?

LAUKO ŽVAKĖ

Pirmame aukšte kažkas varstė duris, tėtis šūktelėjo, kad reikia išvirti kavos ir paruošti užkandžių.

– Raktas, – vėl pakartojo močiutė. – Paklausinėk, kur jis, turi kažkur...

– Kalbi apie raktą nuo laukujų durų? – pasitikslino Danja. – Jis kaip visada gulėjo po gėlių vazonėliu.

– Ne tas... – sumurmėjo senoji. – Mažesnis. Sidabrinis.

Ir pakėlusį ranką parodė nykščiu ir smiliumi.

– Du sykius, – priminė. – Raktą reikia pasukti du sykius.

Paskui ėmė niūniuoti anūkei dar negirdėtą melodiją, panašią į maršą, pagal kurią būtų galima žygiuoti. Danja pašurpo – norėjo, kad močiutė būtų tokia, kokia visada būdavo, nekaltėtų apie nežinia kokius raktus ir neniūniuotų nepažįstamų melodijų.

– Aš jį rasiu, močiute, – ištarė mergaitė. – Pažadų.

Senoji liovėsi niūniuoti ir plonais pirštais tvirtai suėmė Danjos ranką.

– Tik pamanyk, kaip nutinka – senelis ėmė ir numirė, nespėjęs visko sutvarkyti. Visiška beprotybė, visiška...

Visko sutvarkyti? Anūkė nieko nesuprato. Močiutė šiandien kalbėjo apie nesuvokiamus dalykus.

– Tuoį pradžio gruodžio šventė, – pasakė Danja, kad nukreiptų jos mintis. – Pakviesti visi mamos ir tėčio draugai. Ar norėsi valandėlę pabūti drauge?

Senolė sėdėjo nekrutėdama, lyg klausydama toliuose skambančio garso.

– Nilsas irgi dalyvaus? Šventės jam patinka.

Anūkė nurijo ašaras – Nilsas buvo jos senelis.

– Ne, – ištarė. – Senelio nebus.

Nors paprastai norėdavo leisti su močiute kiekvieną laisvą akimirką, šį kartą nudžiugo, kai Nanda garsiai atlapojo duris.

– Štai kur tu! Visur ieškojau. Tuoį pradės rinktis svečiai, mama nori, kad pasirūpintum jų striukėmis.

– Būtinai aš? O tu negali?

Pirmiau Nanda buvo tokių pačių šviesių plaukų, ir visi sakydavo, kad seserys panašios kaip dvynės. Ji persidažė violetine spalva, paskui mėlyna, o dabar juoda su sidabrinėmis sruogomis. Akis irgi padažė juodai, nagus nusilakavo švytinčia rožine spalva. Visai gražu.

Seserys mėgdavo žaisti bilietų kasoje už sienoje įrengto langelio, kurį galima atidaryti ir uždaryti. Šis buvo laukiamojėje salėje nuo tų laikų, kai senelis ėjo stoties viršininko pareigas.

Vieną dieną Nanda nepasirodė, nors Danja laukė kasoje, prikarpiusi naujų bilietų, senelio replėmis pažymėjusi senuosius ir paruošusi grafikus. Galiausiai patraukė sesers ieškoti ir rado ją virtuvėje su mama.

– Kodėl nenusipirkai bilieto? Juk vyksti į karą amputuoti kojų kareiviams.

– Ak, aš nebenoriu... – atsakė Nanda.

– Gali būti kuo kita. Pavyzdžiui, cirko direktore.

Sesuo padėjo pradėtą skusti morką ir atsigręžė.

– Vaikiška žaisti toje senoje kasoje.

– Gal kurią dieną atvažiuos traukinys... – ištarė Danja. – Močiutė sako, kad...

– Liaukis, – nutraukė ją Nanda. – Tai tik žaidimas.

Ji apkamšė močiutei kojas pledu ir uždarė ištrauktus sekreto stalčius.

– Ko spoksai? Gal negirdėjai, kad turėsi padėti? – pasakė Danjai.

Šeima puoselėjo tradiciją kiekvieną gruodį pagyventi pas močiutę stoties pastate ir vos atvykusi surengti šventę. Pirmieji svečiai prisistatydavo, dar nespėjus dorai iškrauti lagaminų, bet mamai ir tėčiui taip norėjosi. Mama sakydavo per metus taip pasiilgusi draugų, kad daugiau nenorinti laukti nė akimirkos.

– Kodėl visada aš? – spyriojosi Danja. – O tu ką veiksi?

– Turiu paruošti klarnetą, visko nespėsiu.

Nanda ėmė raustis natų krūvoje ant sekretero. Natos buvo senelio, nors Danja niekada negirdėjo jo grojant koku nors instrumentu.

– Klarnetą? Tu ką, grosi? Sumanei mirtinai išgąsdinti svečius? – įgėlė jaunėlė.

Iš apačios pasigirdo mamos balsas:

– Mergaitės, nesipykit! Darbuosimės visi.

Danja vyptelėjo Nandai ir atsigrėžė į močiutę.

– Ar pameni, kaip gruodžio šventės proga kepdavai saulytes?

Ši toliau gulėjo užsimerkusi.

– Užėsiu vėliau palinkėti labos nakties. Neišsigąsk, jei išgirsi keistą triukšmą – Nanda ketina groti...

Paskutinį sakinį turėjo išgirsti ir sesuo, bet buvo jau išėjusi į savo kambarį.

Mama šūktelėjo dar kartą:

– Danja! Eik į virtuvę padėti tėčiui. Tuo pat!

Virtuvėje Danja jį rado užsirišusį ant raudono kostiumo purviną prijuostę.

– Ar gali nunešti padėklą su užkandžiais į laukiamąją salę? Ir paimek iš maišelio lauko žvakes. Dar nepersirengei?

Danja pažvelgė į savo megztinį ir nutrintus džinsus.

– Nieko baisaus, – tėtis stengėsi kalbėti ramiai. – Pirma nunešk užkandžius į laukiamąją salę, tada uždek lauko žvakes ir bėk į savo kambarį suknelės apsivilkti. Aš ją išlyginau ir pakabinau ant durų.